

05

การประยุกต์กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม
ในการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
พิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก

APPLICATION OF THE PARTICIPATORY PUBLIC POLICY
PROCESS IN THE GREEN UNIVERSITY DEVELOPMENT OF
PIBULSONGKRAM RAJABHAT UNIVERSITY, PHITSANULOK

ธัญญ์ณภัทร เจริญพานิช✉

อาจารย์ สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

Thannapat Jarenpanit✉

Lecturer, Department of Political Science, Faculty of Humanities and Social Sciences
Pibulsongkram Rajabhat University

✉fugith@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ได้แก่การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสรุปบทเรียนโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ระหว่างงานเพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา และสังเคราะห์ในรูปแบบของแผนนโยบายจากกระบวนการนโยบายแบบมีส่วนร่วม การศึกษาในครั้งนี้จำกัดขอบเขตการศึกษาอยู่ในระดับของการก่อรูปเชิงนโยบายและกำหนดนโยบาย เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันภายในองค์กรต่อไป ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่ากระบวนการของนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบของการสร้างนโยบายจากล่างขึ้นบนผ่านกระบวนการสร้างเครือข่ายเชิงนโยบายระหว่างกลุ่มหรือภาคส่วนต่างๆ และ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยปัจจัยหลักสำคัญที่จะทำให้การปรับใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะ แบบมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จ คือ การมีกลไก กระบวนการและทิศทางที่ชัดเจน การเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูล และการพัฒนาเครือข่ายเชิงนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : มหาวิทยาลัยสีเขียว การพัฒนาอย่างยั่งยืน กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ เครือข่ายนโยบาย

ABSTRACT

The purpose of this research was to study the application of the participatory public policy process in the green university development of Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok, in the lower northern part of Thailand. This study was of a qualitative research design, and utilized participant observation, in-depth interviews with the key informants, and learning summary by using the after-action review technique. Then, the data was analyzed by the content analysis method and synthesized through the participatory public policy process. This study focuses on policy formation and the policy formulation level of the participatory public policy process. The results of the study revealed that the participatory public policy process is a bottom-up policy model, and it can be supplemented by creating a policy network and interactive learning. The important factors that led to the success of the participatory public policy process were: clarity of the policy mechanism, process and direction; social space openness for interactive-learning through action among the participants; and communication and policy network development to support policy efficiency.

Keywords : Green university, Sustainable development, Participatory public policy process, Interactive-learning through action, Policy network

บทนำ

การพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) หรือการเป็นมหาวิทยาลัยเชิงนิเวศ (Eco - University) เป็นเส้นทางหนึ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ที่ยึดโยงความสำคัญเชื่อมโยงกันระหว่างการศึกษา สังคม สิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศและการพัฒนาอย่างเป็นระบบองค์รวม (Holistic Management) เข้าไว้ด้วยกัน ในปัจจุบันองค์กรและสถาบันอุดมศึกษาต่างๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศต่างมีความสนใจและพัฒนาองค์กรของตนเองตามแนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืนและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

จากความสนใจของผู้ศึกษาในกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมและประชาธิปไตยเชิงนิเวศ (Ecological Democracy) ประกอบกับประสบการณ์การเรียนรู้ผ่านบทเรียนของกระบวนการนโยบายสาธารณะสุขภาพแบบมีส่วนร่วมของสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ทำให้ผู้ศึกษาได้แนวคิดและเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมต่อการพัฒนานโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นสถาบันอุดมศึกษาที่กำลังมีการพัฒนาเติบโตทางการศึกษาและวิชาการอย่างต่อเนื่อง

สำหรับสภาพบริบทโดยรวมของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามนั้น เป็นมหาวิทยาลัยที่ประกอบไปด้วยพื้นที่ 3 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่ 1 คือ ส่วนทะเลแก้ว ที่ถือเป็นพื้นที่ส่วนจัดการศึกษาหลักของมหาวิทยาลัย สำนักและศูนย์ต่าง ๆ รวมถึงหอพักอาจารย์ เจ้าหน้าที่และนักศึกษา มีเนื้อที่ประมาณ 1,000 ไร่ (997 ไร่) ส่วนที่ 2 คือ ส่วนวังจันทน์ เป็นที่จัดการศึกษาของคณะครุศาสตร์ หน่วยงาน สำนักและโรงแรมวังจันทน์เรอริว มีเนื้อที่ประมาณ 47 ไร่ และส่วนที่ 3 คือ ส่วนสนามบิน เป็นที่จัดการศึกษาของโรงเรียนสาริตมหวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม บ้านพักของอาจารย์และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัย มีเนื้อที่ประมาณ 120 ไร่

สภาพทางภูมิศาสตร์และลักษณะทางชีวภาพในพื้นที่ของมหาวิทยาลัยส่วนวังจันทน์และสนามบิน เป็นลักษณะชุมชนกึ่งเมือง เพราะตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครพิษณุโลก มีสิ่งปลูกสร้างอยู่เต็มพื้นที่ ส่วนพื้นที่ในส่วนทะเลแก้วนั้นในอดีตมีลักษณะเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญของเมืองพิษณุโลก มีสภาพเป็นหนองน้ำกว้างใหญ่ ปัจจุบันจึงยังคงสภาพพื้นที่ธรรมชาติไว้อยู่โดยรวม (Chimjan, Sangyoka, Wachirawongsakorn & Srithawirat, 2013)

ภาพที่ 1 แผนภาพของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ส่วนทะเลแก้ว

ที่มา : https://www.facebook.com/MumSungPhitsanulok/photos_stream

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาและเติบโตของมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียงในปัจจุบัน ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยตามมา ทั้งนี้สามารถแยกแยะสถานการณ์ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยปัจจุบันได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 สถานการณ์ปัจจุบันด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

สถานการณ์ปัญหา	ระบบการจัดการ	สาเหตุ
1. การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพภายในพื้นที่ของมหาวิทยาลัย	ขาดการศึกษาสำรวจและวางแผนผังพื้นที่ใหม่ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป	1. มีการก่อสร้างตึกและอาคารใหม่เพิ่มขึ้นจำนวนมาก 2. ขาดการดำเนินการตามผังแม่บทที่เคยออกแบบไว้นับตั้งแต่ก่อน ปี พ.ศ. 2550
2. ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้น	1. มีการจัดจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มาจัดเก็บขยะภายในมหาวิทยาลัย 2. มีการแยกขยะภายในอาคารบางส่วน แต่ยังขาดระบบการจัดการขยะภายในมหาวิทยาลัย	1. จำนวนประชากร (นักศึกษาและบุคลากร) ที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี 2. การขาดจิตสำนึกในการทิ้งขยะของคน และ 3. การขาดระบบการจัดการขยะที่เหมาะสมภายในมหาวิทยาลัย
3. ปริมาณของจำนวนยานพาหนะที่เพิ่มมากขึ้น	ขาดการจัดระบบคมนาคมภายในมหาวิทยาลัย	1. จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ส่งผลให้มีปริมาณการใช้ยานพาหนะมากขึ้น 2. ปริมาณของรถไฟฟ้ามีบริการไม่เพียงพอต่อจำนวนนักศึกษาและบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย 3. การขาดจิตสำนึกและระเบียบวินัยด้านการจราจรของนักศึกษา
4. สถานการณ์เรื่องน้ำเสียและน้ำใช้ ตลอดจนภาวะอุทกภัย	1. ขาดระบบการจัดการพื้นที่ที่เหมาะสม 2. มหาวิทยาลัยมีสถานีสูบน้ำระบายออกและบำบัดน้ำเสียบางส่วน แต่ยังขาดระบบจัดการน้ำดีน้ำเสียภายในมหาวิทยาลัย	1. จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี ทำให้อัตราการใช้พื้นที่เพิ่มขึ้น 2. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็นพื้นที่ต่ำกว่าพื้นที่อื่นๆ และอยู่ในพื้นที่ชุมชน ทำให้น้ำจากพื้นที่อื่นไหลลงในบริเวณคลองหลักของมหาวิทยาลัยและการที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ชุมชนทำให้ไม่สามารถทำการขยายคลองรับน้ำได้ 3. บังคับภายนอก เช่น ภาวะน้ำท่วมและภาวะโลกร้อน 4. การไม่มีระบบจัดการน้ำดี น้ำเสียที่ดี รวมทั้งการระบายน้ำที่เหมาะสม
5. ปริมาณของการใช้พลังงานและทรัพยากรที่เพิ่มขึ้นทุกปี	มีนโยบายเรื่องของการอนุรักษ์พลังงาน แต่ขาดมาตรการบังคับใช้ด้านการอนุรักษ์พลังงานอย่างจริงจัง	1. มีการก่อสร้างตึกอาคารใหม่เพิ่มขึ้นในมหาวิทยาลัยทำให้ใช้ทรัพยากรและพลังงานมากขึ้น 2. การขาดจิตสำนึกในการอนุรักษ์พลังงานและทรัพยากรของนักศึกษาและบุคลากร 3. การขาดเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการจัดระบบการศึกษา และอนุรักษ์พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัย

ที่มา: สรุปการเรียนการประชุมคณะกรรมการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยสีเขียว 21 ตุลาคม 2556.

ทั้งนี้ จากข้อมูลของกองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ได้ระบุว่าปีการศึกษา 2/2556 มหาวิทยาลัยมีจำนวนนักศึกษาทั้งหมด 15,501 คน เพิ่มขึ้นจากในปีการศึกษา 2/2555 ประมาณ 287 คน และในอนาคต ปี 2560 คาดการณ์ว่าจะมีนักศึกษาเพิ่มขึ้นประมาณ 16,649 คน (Pibulsongkram Rajabhat University, Education Service Division, 2013) ซึ่งจากสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้น นำมาสู่คำถามสำคัญ คือ การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีผลกระทบอย่างไรต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง จำต้องนำมาสู่การกำหนดนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และสุดท้ายคือ ทำอย่างไรที่นโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวจะเป็นนโยบายของคนทุกคนหรือที่คนส่วนใหญ่ในสังคมเป็นเจ้าของร่วมกัน

มหาวิทยาลัยสีเขียว สภาพปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

มหาวิทยาลัยสีเขียว (Green University) หรือ มหาวิทยาลัยเชิงนิเวศ (Eco-University) คือ แนวทางหนึ่งของ การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งนี้ AASHE (The Advancement of Sustainability in Higher Education) ซึ่งเป็นองค์กรที่สนับสนุนให้สถาบันการศึกษาระดับสูงมีการจัดการศึกษาแบบยั่งยืน (Sustainability Education) ได้นิยามความหมายของความยั่งยืน (Sustainability) ไว้อย่างกว้างๆ คือ แนวทางที่พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ความยุติธรรมทางสังคม ความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนปลอดภัยและโลกที่ดีขึ้นสำหรับคนทุกยุคสมัยเข้าไว้ด้วยกัน โดยเป้าหมายสำคัญอย่างหนึ่ง คือ การส่งเสริมคุณค่าเรื่องความยั่งยืนให้มีผลต่อการจัดการศึกษาระดับสูงอย่างยั่งยืนมากขึ้น (Higher Education Sustainability) และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการจัดการศึกษาที่ฝึกฝนให้นักเรียนนักศึกษาได้รับความรู้ ทักษะ และปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่สามารถเผชิญกับความท้าทายเรื่องความยั่งยืนในอนาคต รวมทั้งการส่งเสริมและผลักดันให้สถาบันการศึกษาระดับสูงมีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และปรับเปลี่ยนการจัดการขององค์กรเพื่อลดผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศของโลก (AASHE, 2011)

จากข้อมูลรายงานของ AASHE (The Advancement of Sustainability in Higher Education) ระบุว่าในช่วงระหว่างปี 2010 ที่ผ่านมา ได้มีมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกากว่า 84 แห่ง ที่มีการติดตั้งพลังงานแสงอาทิตย์ และมีมหาวิทยาลัย กว่าร้อยแห่งทั่วโลกที่ได้มีการลงนามในข้อตกลงเกี่ยวกับการลดการให้พลังงานและลดก๊าซเรือนกระจกร่วมกัน รวมทั้ง การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในหลักสูตรของตนเอง (QS Worldwide University Rankings, 2012)

ในส่วนของประเทศไทย แนวคิดของการพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวและมหาวิทยาลัยที่มีการพัฒนา อย่างยั่งยืนได้ถูกนำมาใช้และพัฒนาอย่างแพร่หลายในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย หลายแห่ง ยกตัวอย่างเช่น มหาวิทยาลัยมหิดล ที่มีนโยบายและยุทธศาสตร์ที่มุ่งมั่นต่อการพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยเชิงนิเวศ (Eco-University) โดยเมื่อปี 2010 มหาวิทยาลัยมหิดลได้มีนโยบายพัฒนาสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว (Green Campus) และ มุ่งสู่การเป็น Creative Sustainable University ภายในปี 2015 ทั้งนี้มหาวิทยาลัยมหิดลได้รับการจัดอันดับจากมหาวิทยาลัย แห่งอินโดนีเซีย (University of Indonesia, UI) ให้เป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวอันดับที่ 31 ของโลก อันดับที่ 4 ของเอเชีย และอันดับที่ 1 ของประเทศไทย เมื่อปี 2013 นอกจากนี้ยังมีสถาบันอุดมศึกษาของไทยอีกหลายสถาบันที่ได้รับการจัดอันดับ การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว อาทิเช่น มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี (อันดับที่ 39) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (อันดับที่ 49) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อันดับที่ 50) มหาวิทยาลัยแม่ฟ้า

หลวง (อันดับที่ 53) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (อันดับที่ 56) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อันดับที่ 68) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี (อันดับที่ 75) มหาวิทยาลัยกรุงเทพ (อันดับที่ 77) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (อันดับที่ 194) มหาวิทยาลัยนเรศวร (อันดับที่ 198) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ (อันดับที่ 234) และ มหาวิทยาลัยบูรพา (อันดับที่ 268) (Mahidol University, 2014)

เกณฑ์การประเมินจัดอันดับของการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวของ University of Indonesia (UI GreenMetric World University Ranking 2013) ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานหนึ่งที่ได้รับการยอมรับจากทั่วโลก โดยเกณฑ์การประเมินชี้วัดประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ (UI GreenMetric World Universities Ranking, 2013)

- 1) สถานที่ตั้งและระบบสาธารณูปโภค (15%) เช่น ที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ของมหาวิทยาลัย และสัดส่วนของพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัย
- 2) การจัดการพลังงานและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (21%) เช่น การประยุกต์ใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและจำนวนของปริมาณไฟฟ้าที่ใช้ต่อปีทั้งหมด (KWH)
- 3) การจัดการขยะ (18%) เช่น การจัดการขยะรีไซเคิลภายในมหาวิทยาลัย นโยบายลดการใช้กระดาษและพลาสติก
- 4) การจัดการน้ำ (10%) เช่น การมีแผนอนุรักษ์การใช้น้ำและการวางระบบท่อน้ำภายในมหาวิทยาลัย
- 5) การจัดการระบบขนส่งที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (18%) เช่น การวัดจำนวนของรถยนต์ที่เข้ามาในมหาวิทยาลัยต่อวัน การมีนโยบายด้านคมนาคมที่ส่งเสริมให้ใช้รถจักรยานและทางเดินเท้าในมหาวิทยาลัย เป็นต้น
- 6) ความสามารถในการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน (18%) เช่น จำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน จำนวนของทุนวิจัยและผลงานวิชาการด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืนที่มีการเผยแพร่

เกณฑ์ประเมินชี้วัดทั้งหมด 6 ด้านได้ถูกนำมาใช้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างแนวทางกลยุทธ์ในการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามด้วยเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว ได้กล่าวถึงความหมายของมหาวิทยาลัยสีเขียว ไว้ว่า มหาวิทยาลัยสีเขียว คือ มหาวิทยาลัยที่มีการบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิภาพภายใต้แนวคิดการมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน เสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินแก่ผู้อาศัย การรักษาสภาพแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน การใช้ทรัพยากรที่คุ้มค่า ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทนในรูปแบบต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ เสริมสร้างสภาพเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบ (Buakaw & Bejrananda, 2012)

การพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวในรูปแบบของนโยบายในสถาบันการศึกษา ได้มีการศึกษาวิจัยไว้บางส่วน อาทิเช่น งานวิจัยของ อวิชชัย บัวขาวและมนสิชา เพชรานนท์ (Buakaw & Bejrananda, 2012) ที่ศึกษาเกี่ยวกับ “การกำหนดนโยบายและแนวทางปฏิบัติสู่มหาวิทยาลัยสีเขียว กรณีศึกษา: มหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง” ไว้ว่า จากการที่มหาวิทยาลัยมีปัญหาในเรื่องของการใช้ประโยชน์พื้นที่ที่ไม่คุ้มค่า เนื่องจากไม่มีแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ในอนาคต ทำให้ต้องมีการศึกษาแนวทางในการวางแผนการพัฒนาพื้นที่ของมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง ให้สามารถรองรับต่อการขยายตัวในอนาคตภายใต้แนวคิดมหาวิทยาลัยสีเขียว และเพื่อนำแนวคิดนี้ไปสู่การกำหนดนโยบายและแนวทาง

ปฏิบัติสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว งานวิจัยชิ้นนี้ได้ใช้วิธีการศึกษาแบบสำรวจโดยใช้แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างภายในมหาวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบมหาวิทยาลัย พบว่า การกำหนดนโยบายและแนวทางสู่การเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว มีตัวชี้วัดหลักอยู่ 6 ด้าน ได้แก่ 1.การมีส่วนร่วมของประชากรภายในและชุมชนโดยรอบ 2.คุณภาพชีวิตที่ดี 3.ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 4.การรักษาสภาพแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน 5.การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและการใช้พลังงานทดแทน 6.สภาพเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยและชุมชนโดยรอบ โดยกลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญทางด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านคุณภาพชีวิตที่ดี และด้านการรักษาสภาพแวดล้อมและการประหยัดพลังงาน ตามลำดับ

จากงานวิจัยดังกล่าวเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดในการพัฒนาเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียวของกรณีมหาวิทยาลัยทักษิณ วิทยาเขตพัทลุง มีความสอดคล้องกับแนวทางเกณฑ์การประเมินของ UI Greenmetric World University Ranking ปี 2013 โดยภาพรวมในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและพลังงาน ตัวชี้วัดของกรณีงานวิจัยชิ้นนี้มีการกำหนดลักษณะเพิ่มเติม คือ การให้ความสำคัญกับมิติทางด้านสังคมและเศรษฐกิจของมหาวิทยาลัยและชุมชนมากขึ้น เป็นประเด็นสำคัญของการจัดทำนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามที่ต้องการสร้างการมีส่วนร่วมและความร่วมมือกันระหว่างคนภายในมหาวิทยาลัยกับชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียงให้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและร่วมมือกันในการกำหนดนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว

นอกจากนี้งานวิจัยของ วราลักษณ์ คงอ้วน และพุดพรวณีย์ ศีตะจิตต์ (Khongouan & Sitachitta, 2010; 2011) ที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการพื้นที่สีเขียวในสถาบันการศึกษาตามแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ในกรณีของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์รังสิต เพื่อจัดประเภทและสัดส่วนพื้นที่สีเขียวในสถาบันการศึกษาเพื่อพัฒนาไปสู่ข้อเสนอแนะการจัดการพื้นที่สีเขียวที่สอดคล้องกับแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืน ของสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม งานวิจัยชิ้นนี้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการและพัฒนาพื้นที่สีเขียวในสถาบันการศึกษาว่า ตามแนวทางของแผนปฏิบัติการเชิงนโยบายด้านการจัดการพื้นที่สีเขียวชุมชนเมืองอย่างยั่งยืนนั้น ได้มีการกำหนดให้สถานศึกษาทั่วไปพื้นที่สีเขียวอย่างน้อยร้อยละ 30 ของแปลงที่ดินให้เป็นพื้นที่สีเขียวอย่างยั่งยืน โดยพื้นที่สีเขียว หมายถึง พื้นที่โล่ง และ/หรือพื้นที่ว่างทั้งหมดที่ควบคุมการพัฒนาเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม หรือพื้นที่โล่งและ/หรือพื้นที่ว่างบริเวณรอบๆ หรือระหว่างอาคารที่มีศักยภาพสามารถพัฒนาให้เป็นพื้นที่เพื่อประโยชน์ในการรักษาสมดุลทางธรรมชาติ เพื่อเสริมสร้างภูมิทัศน์ให้เอื้ออำนวยต่อการพักผ่อนหย่อนใจและนันทนาการ การใช้ประโยชน์และทำกิจกรรมร่วมกันของประชาชน ตลอดจนเป็นสถานที่ที่เสริมสร้างสภาพแวดล้อมของเมือง อันจะทำให้ชุมชนเมืองเป็นพื้นที่สีเขียวและมีความร่มรื่นสวยงามตามธรรมชาติ ส่วนพื้นที่สีเขียวยั่งยืน หมายถึง พื้นที่สีเขียวที่มีไม้ยืนต้นขนาดใหญ่ (ต้นไม้ที่มีอายุยืนหลายปี เมื่อโตเต็มที่จะมีทรงพุ่มไม่น้อยกว่า 5 ตารางเมตร มีความสูงไม่น้อยกว่า 5 เมตร มีเส้นรอบวงโคนต้นไม่น้อยกว่า 50 เซนติเมตร) เป็นองค์ประกอบหลัก และได้รับการดูแลบำรุงรักษาให้คงอยู่อย่างยั่งยืน จากผลการศึกษาพบว่ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ศูนย์รังสิต มีพื้นที่สีเขียวอยู่ร้อยละ 64.36 สามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ 1.นันทนาการและความงามภูมิทัศน์ 2.อรรถประโยชน์ 3.รักษาสภาพแวดล้อม 4.รื้อยาว (พื้นที่ที่เป็นแนวยาวไปตามถนน) 5.รกร้าง 6.สีเขียวพิเศษ (พื้นที่ที่ดำเนินการเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติ แหล่งทดลอง) และมีพื้นที่สีเขียวยั่งยืน ร้อยละ 30.03

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเอง ถือได้ว่าเป็นมหาวิทยาลัยที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติและ สามารถรักษาพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัยได้ถึงร้อยละ 76 (รวมพื้นที่น้ำ) (Chimjan, et al., 2013) อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวถึงในส่วนของการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงในหลายๆ ด้าน และต่างส่งผลกระทบต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียงในประเด็นด้านต่างๆ ดังนี้

จากการศึกษาสำรวจข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับน้ำใช้และน้ำเสียภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามของ อรชร จิมจารย์ (Chimjan, 2013a; 2013b) ระบุไว้ว่า น้ำที่ใช้ในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ทั้งส่วนวังจันทน์และส่วนสนามบินเป็นน้ำประปาที่ผลิตจากการประปาส่วนภูมิภาค ในขณะที่ส่วนทะเลแก้วทางมหาวิทยาลัยได้ดำเนินการผลิตน้ำประปาใช้เอง โดยใช้น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำดิบในการผลิต พบว่ากระบวนการผลิตน้ำได้มาตรฐานของคุณภาพการผลิตน้ำประปาทั่วไป แต่ยังคงพบปัญหาด้านคุณภาพน้ำ โดยเฉพาะความขุ่นและสีของน้ำที่ผลิตได้มีตะกอนปนเปื้อน รวมถึงสีของน้ำเป็นสีเหลืองจนถึงสีน้ำตาลอันเกิดจากแร่เหล็กที่ปนเปื้อนในปริมาณสูง ปัญหาดังกล่าวอาจมีสาเหตุมาจากระบบท่อส่งน้ำประปาที่เริ่มเสื่อมคุณภาพ ประกอบกับระบบถังพักน้ำในแต่ละอาคารที่ขาดการบำรุงรักษาและทำความสะอาดตะกอนอย่างสม่ำเสมอ .

จากนี้อัตราการให้น้ำของน้ำบาดาลที่เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปาของมหาวิทยาลัยมีอัตราการให้น้ำอยู่ที่ประมาณ 1,500 ลูกบาศก์เมตร/วัน โดยปัจจุบันประชากรในมหาวิทยาลัยมีอัตราการใช้น้ำประมาณ 1,400 ลูกบาศก์เมตร/วัน ซึ่งถือว่าระบบการผลิตน้ำประปายังสามารถรองรับความต้องการใช้น้ำได้อย่างเพียงพอ แต่เนื่องจากการขยายตัวของประชากรในมหาวิทยาลัย ส่วนทะเลแก้วมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นส่งผลทำให้ปริมาณการใช้น้ำประปามีเพิ่มมากขึ้นจนเกินขีดความสามารถในการให้น้ำของบ่อบาดาลที่จะสามารถนำมาใช้ผลิตน้ำประปาให้เพียงพอต่อปริมาณความต้องการ ใช้น้ำภายในมหาวิทยาลัยได้ ในขณะที่น้ำเสียนั้นปัจจุบันน้ำทิ้งจากกิจกรรมต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย ในส่วนวังจันทน์ มีประมาณ 121 ลูกบาศก์เมตร/วัน ส่วนสนามบินมีประมาณ 18 ลูกบาศก์เมตร/วัน (คิดเฉพาะส่วนบ้านพักอาจารย์และเจ้าหน้าที่) และส่วนทะเลแก้วมีประมาณ 1,120 ลูกบาศก์เมตร/วัน ทั้งส่วนวังจันทน์ สนามบิน และทะเลแก้ว (ยกเว้นอาคารศิลปวัฒนธรรมภาคเหนือ) ยังไม่มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำ โดยในมหาวิทยาลัย ส่วนวังจันทน์และส่วนสนามบินจะปล่อยน้ำเสียเข้าสู่ระบบรวบรวมน้ำเสียของเทศบาล ในขณะที่ส่วนทะเลแก้วจะปล่อยน้ำเสียลงสู่คลองและแหล่งน้ำต่างๆ ที่เชื่อมต่อกันทั่วทั้งมหาวิทยาลัย และดำเนินการสูบน้ำออกไปสู่คลองสาธารณะภายนอก เมื่อแหล่งน้ำต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย ไม่สามารถรองรับปริมาณน้ำที่เกิดขึ้นได้ ถ้าหากมีประชากรในมหาวิทยาลัย ส่วนทะเลแก้วเพิ่มขึ้น อาจส่งผลกระทบต่อน้ำเสียที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย และปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นอาจจะเกินขีดความสามารถของระบบการบำบัดตัวเองของน้ำตามธรรมชาติได้ก่อผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศตามมา

ส่วนสภาพปัญหาด้านขยะ มหาวิทยาลัยและโรงเรียนจัดว่าเป็นแหล่งกำเนิดขยะที่สำคัญแห่งหนึ่ง ปัจจุบันจังหวัดพิษณุโลกกำลังประสบปัญหาการกำจัดขยะภายในจังหวัด เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายพื้นที่มีปัญหาการบริหารจัดการขยะในพื้นที่รับผิดชอบ โดยเฉพาะเรื่องของพื้นที่ทิ้งขยะและมีการร้องเรียนจากประชาชนเกี่ยวกับปัญหามลภาวะจากขยะ (Phitsanulok Hotnews, 2556)

จากข้อมูลการศึกษาปริมาณและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยในพื้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดย กรรณิการ์ บุตรเอก สุวิมล แก้วเงา และ ปิยะดา วชิระวงศกร (Boon-ake, Kaewngao & Wachirawongsakorn, 2011) พบว่า ขยะมูลฝอยในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนทะเลแก้ว) มีปริมาณทั้งหมดโดยเฉลี่ย คือ 684.85 กิโลกรัม/วัน โดยสามารถแบ่งประเภทของขยะออกได้เป็น 5

ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ขยะอันตราย และติดเชื้อ พบว่า ขยะอินทรีย์ มีปริมาณมากที่สุดปริมาณเฉลี่ยเท่ากับ 293.07 กิโลกรัม/วัน คิดเป็นร้อยละ 42.79 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพวกเศษอาหารจากโรงอาหาร รองลงมา ได้แก่ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล ขยะติดเชื้อและขยะอันตราย ปริมาณเฉลี่ยเท่ากับ 257.13, 103.77, 23.32 และ 7.56 กิโลกรัม/วัน คิดเป็นร้อยละ 37.55, 15.15, 3.41 และ 1.10 ตามลำดับ โดยที่มหาวิทยาลัยยังไม่มีระบบบริหารจัดการขยะ ทำให้ขยะมูลฝอยที่ถูกทิ้งภายในอาคารโดยทั่วไปพนักงานที่ปฏิบัติงานประจำอาคารจะมีการคัดแยกขยะมูลฝอยบางส่วนก่อนนำไปทิ้ง เช่น ขยะประเภทขวดแก้ว ขวดพลาสติกและกระดาษ ซึ่งสามารถนำไปขายเป็นขยะรีไซเคิลได้ ส่วนที่เหลือจากการคัดแยกจะทิ้งรวมในถังขยะแบบระบบถังใบเดียว และรวบรวมโดยรถเก็บขยะจากเทศบาลตำบลบ้านคลองไปกำจัดที่บ่อฝังกลบขยะต่อไป แต่ทั้งนี้เมื่อจังหวัดพิษณุโลกประสบปัญหาเรื่องพื้นที่การกำจัดขยะจึงเป็นหน้าที่ของมหาวิทยาลัยที่จะต้องมีการบริหารกำจัดขยะด้วยตนเอง และหากมีการจัดการขยะที่ไม่มีความเหมาะสมดีเพียงพอก็สามารถส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศของมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นได้

ทั้งนี้งานวิจัยชิ้นนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าการขาดการดำเนินงานร่วมกันของทุกภาคส่วนในมหาวิทยาลัยในการรณรงค์ การคัดแยกขยะอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ประกอบกับไม่มีระบบการจัดการขยะภายในมหาวิทยาลัยที่เหมาะสมทำให้ การส่งเสริมและการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อมของนักศึกษาและบุคลากรในเรื่องการคัดแยกขยะยังไม่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักศึกษาและบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย ปัญหาขยะจึงยังคงเป็นปัญหาสำคัญของมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่น

ในส่วนของสภาพปัญหาด้านพลังงาน จากรายงานการจัดการพลังงาน ประจำปีงบประมาณ 2551 – 2555 (Pibulsongkram Rajabhat University, Division of Central administration, 2012) พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีอัตราของรายจ่ายค่าไฟฟ้าสูงเพิ่มขึ้นทุกปี โดยเฉลี่ยตกปีละประมาณ 15,037,497.96 บาท โดยในปี 2555 มหาวิทยาลัยมีอัตราค่าไฟฟ้า รวมทั้งหมด 20,262,975.94 บาท เนื่องจากมีการก่อสร้างอาคารที่เพิ่มขึ้น อุปกรณ์และเครื่องใช้ไฟฟ้าภายในอาคารบางอาคารมีอายุการใช้งานมานาน การขาดจิตสำนึกและความร่วมมือในการอนุรักษ์พลังงานอย่างจริงจังของบุคลากร และนักศึกษาทุกคนภายในมหาวิทยาลัย อนาคตแนวโน้มของการใช้พลังงานจะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการก่อสร้างอาคารใหม่เกิดขึ้นเพิ่มเติม

ถึงแม้ว่ามหาวิทยาลัยจะมีการประกาศ “นโยบายอนุรักษ์พลังงาน” เมื่อวันที่ 29 มกราคม 2553 ที่กำหนดให้มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามเป็นอาคารควบคุม แบบกลุ่มที่ 2 ตามพระราชกฤษฎีกากำหนดอาคารควบคุม พ.ศ. 2538 ที่ใช้เครื่องวัดไฟฟ้าหรือติดตั้งหม้อแปลงไฟฟ้ารวมกันตั้งแต่ 3,000 กิโลวัตต์หรือ 3,530 กิโลวัตต์แอมแปร์ขึ้นไปหรือ อาคารควบคุมที่ใช้พลังงานไฟฟ้า พลังงานความร้อนจากไอน้ำ หรือพลังงานสิ้นเปลืองอื่นๆ โดยมีปริมาณพลังงานเทียบเท่าพลังงานไฟฟ้าตั้งแต่หกสิบล้านเมกะจูลขึ้นไป ทำให้มหาวิทยาลัยต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการส่งเสริม การอนุรักษ์พลังงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 โดยการนำระบบการจัดการพลังงานมาใช้ในหน่วยงาน เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงาน และช่วยลดผลกระทบจากสภาวะโลกร้อนที่ส่งผลต่อสิ่งมีชีวิตบนโลก กำหนดแนวทางการดำเนินงานด้านการจัดการพลังงานโดยให้ข้าราชการ อาจารย์ เจ้าหน้าที่และบุคลากรทุกคน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ จัดการพลังงานในหน่วยงานให้เกิดความคุ้มค่าสูงสุดโดยถือเป็นหน้าที่หนึ่งในการปฏิบัติงาน (Pibulsongkram Rajabhat University, 2010) แต่กระนั้นก็ตามการขาดจิตสำนึกและความร่วมมือในการอนุรักษ์พลังงานอย่างจริงจังของบุคลากร นักศึกษาทุกคน และหน่วยงานทุกภาคส่วนภายในมหาวิทยาลัย ทำให้การแก้ไขปัญหาด้านพลังงานของมหาวิทยาลัยยังไม่ได้รับการแก้ไขและมีความเสี่ยงต่อการรับมือกับวิกฤติปัญหาด้านพลังงานที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในอนาคต

นอกจากนี้ จำนวนของการใช้ยานพาหนะทั้งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่เพิ่มขึ้นในมหาวิทยาลัย ก็สามารถส่งผลกระทบต่อมลภาวะทางอากาศและจราจรต่อทั้งภายในมหาวิทยาลัยและชุมชนท้องถิ่นได้ ในขณะที่พื้นที่จอดรถและจำนวนของรถไฟฟ้ามีไม่เพียงพอต่อความต้องการ บุคลากรที่ทำงานมีไม่เพียงพอ ประกอบกับการขาดจิตสำนึกในรักษากฎทางจราจรและระเบียบวินัยในการจอดรถของนักศึกษาที่ไม่จอดรถให้เป็นระเบียบและจอดในพื้นที่ที่กำหนดไว้ทำให้เกิดปัญหาจราจรและมลภาวะตามมา รวมทั้งในส่วนของปัญหาเรื่องอุทกภัย จากการที่มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามมีลักษณะของพื้นที่เป็นพื้นที่ต่ำกว่าพื้นที่อื่นๆ หากขาดระบบการบริหารจัดการน้ำ การวางผังเมืองที่ดีอาจทำให้ประสบปัญหาน้ำท่วมได้ในอนาคต (Supakorn Srisuwan, Personal Communications, October 5, 2013)

จากการทบทวนสภาพปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมดังกล่าวข้างต้น สาเหตุสำคัญนั้นมาจาก 1). การขาดระบบโครงสร้างพื้นฐานและการบริหารจัดการภายในมหาวิทยาลัยด้านสิ่งแวดล้อมที่ดี 2). การขาดจิตสำนึกและตระหนักในปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นของคนภายในมหาวิทยาลัยและชุมชนใกล้เคียง 3). การขาดมาตรการ กฎระเบียบข้อบังคับอย่างจริงจังต่อการแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และ 4). การขาดความร่วมมือในการดำเนินการแก้ไขปัญหและป้องกันปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจังและต่อเนื่องทั้งจากภายในมหาวิทยาลัย ชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องภายนอก (Pibulsongkram Rajabhat University, 2013) ทั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านขยะมูลฝอย น้ำ พลังงาน และการจราจร สาเหตุสำคัญส่วนหนึ่ง คือ "คน" ดังนั้น หาก "คน" ทุกๆ คนที่เป็นส่วนหนึ่งและ ส่วนใหญ่ของระบบนิเวศไม่มีความตระหนัก เข้าใจและตื่นตัวมีจิตสำนึกต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น นโยบายต่างๆ ที่เกิดขึ้น แม้จะมีการสั่งการให้ดำเนินการจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยก็ไมอาจเกิดผลสำเร็จได้อย่างต่อเนื่อง การปรับเปลี่ยนวาระระบบโครงสร้างพื้นฐานและมาตรการ กฎระเบียบต่างๆ เป็นเพียงสิ่งที่จะช่วยเสริมและแก้ไขสถานะปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในองค์กรและผลกระทบต่อชุมชนสังคม ระบบนิเวศเท่านั้น หากแต่สาเหตุหลักสำคัญยังไม่ได้รับการปรับเปลี่ยน

อย่างไรก็ตาม การขับเคลื่อนสู่มหาวิทยาลัยสีเขียวขององค์กรและสถาบันการศึกษาต่างๆ นั้น ฝ่ายบริหารมักจะเป็นผู้กำหนดและวางนโยบายเพื่อนำไปสู่การพัฒนาองค์กร แต่ปัญหาสำคัญที่องค์กรต่างๆ มักเผชิญคือ การขาดความร่วมมือ ความใส่ใจตระหนักในปัญหาและเจตจำนงร่วมที่ต้องการปฏิบัติตามนโยบายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจึงได้นำเสนอและทดลองปรับใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมในการพัฒนานโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เพื่อเป็นแนวทางต้นแบบของการพัฒนานโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวที่สามารถสร้างเครือข่ายการบูรณาการความร่วมมือและสามารถพัฒนาเจตจำนง ความคิดเห็น ความต้องการของบุคลากรทุกภาคส่วนภายในมหาวิทยาลัยและเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางนโยบายต่อการพัฒนานโยบายมหาวิทยาลัยสีเขียวที่เน้นความสมดุลต่อสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในองค์กรและชุมชนท้องถิ่นให้มีสุขภาวะที่ดีมีความสุข ภายใต้สภาพบริบทของมหาวิทยาลัยและท้องถิ่น

วิธีการศึกษาและการประยุกต์กระบวนการนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว

การศึกษานี้ครั้งนี้ใช้วิธีการศึกษาวิจัยแบบเชิงคุณภาพ ผ่านการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับมหาวิทยาลัยสีเขียวและข้อมูลผลกระทบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง ได้แก่ 1. กลุ่มเครือข่าย

ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ประกอบด้วย ตัวแทนนักศึกษา อาจารย์ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนจากคณะ สำนักและหน่วยงานต่างๆ ที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการโครงการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จำนวน 180 คน กลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ประกอบด้วย ตัวแทนจากกลุ่มองค์กรภาครัฐและราชการ องค์กรอิสระ ภาคประชาสังคม กลุ่มธุรกิจเอกชน และกลุ่มธุรกิจไม่แสวงหาผลกำไร ในจังหวัดพิษณุโลก ที่ตอบรับเข้าร่วมเป็นเครือข่าย จำนวน 40 คน โดยวิธีการที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลและการสรุปบทเรียน โดยใช้เทคนิคการเรียนรู้ระหว่างทำงาน (After Action Review) ในการถอดสรุปบทเรียนจากการประชุมและกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และสังเคราะห์ในรูปแบบของแผนนโยบายต่อไป ภายใต้แนวคิดกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม (Participatory Public Policy Process) โดยมีหัวใจหลักสำคัญอยู่ที่กระบวนการการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสังคมเข้ามาทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความคิดเห็นและเรียนรู้ร่วมกันเพื่อกำหนดทิศทางแนวทางของนโยบาย การดำเนินการร่วมกันตามนโยบาย รวมทั้งการร่วมติดตามผลและทบทวนนโยบายเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งสิ้นจำนวน 11 ครั้ง เพื่อนำไปสู่การสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกัน ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้มีขอบเขตของการศึกษาอยู่ในระดับของการก่อรูปนโยบาย การกำหนดนโยบายและการตัดสินใจเชิงนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันในอนาคต โดยมีระยะเวลาของการศึกษาในช่วงเวลาดังกล่าวเป็นเวลา 12 เดือน นับตั้งแต่เดือนสิงหาคม ปี 2556 จนถึงเดือนสิงหาคม ปี 2557

การศึกษานี้ได้มีการนำแนวทางของกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาและพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว อันประกอบไปด้วยหลัก 3 กระบวนการหลัก ได้แก่ (Wasi, 2009)

1. กระบวนการทางปัญญา (Wisdom process) คือ การใช้หลักฐานข้อเท็จจริงที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาเป็นอย่างดี จนเกิดเป็น “ความรู้” หรือที่เรียกว่าเป็นการสร้างนโยบายที่อยู่บนพื้นฐานของความรู้ (Knowledge-based policy formulation)

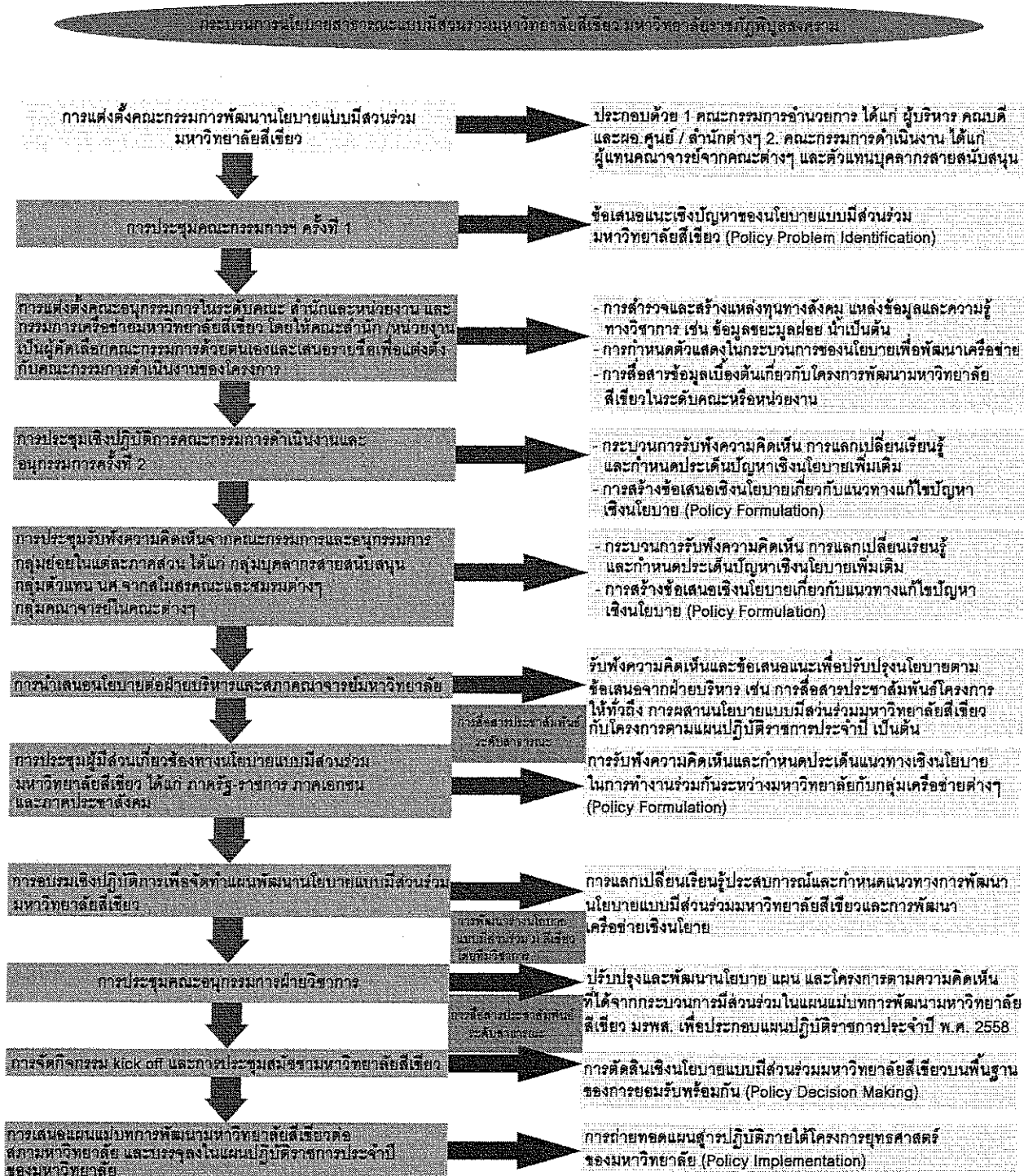
2. กระบวนการทางสังคม (Social process) คือ การเปิดโอกาสให้สังคมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในนโยบาย เข้ามามีบทบาทร่วมเรียนรู้ร่วมแสดงความคิดเห็นและร่วมกำหนดนโยบาย เป็นกระบวนการเปิดเผยโปร่งใสและ เป็นการส่งเสริมประชาธิปไตยทางตรง (Direct democracy) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory democracy) และประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ (Deliberative Democracy)

3. กระบวนการทางศีลธรรม (Moral process) คือ การดำเนินงานโดยมีเป้าหมายและอุดมคติเพื่อความถูกต้อง ดีงามและผลประโยชน์สุขของคนทั้งหมดโดยไม่แบ่งปันผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม

กระบวนการดังกล่าวได้มีการดำเนินการผ่านรูปแบบของการสร้างเครือข่ายทางนโยบายหรือรูปแบบกระบวนการที่เรียกว่า “สมัชชา” (assembly) ซึ่งหมายถึง กระบวนการที่ส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเสริมสร้างประชาธิปไตยทางตรงให้เกิดขึ้นในองค์กรและชุมชน โดยทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีการนำเสนอประเด็นปัญหาหรือความต้องการของตนเอง ร่วมกันคิดไตร่ตรอง ชี้แจงด้วยเหตุผลและการสร้างข้อถกเถียง เพื่อแก้ไขปัญหาและตัดสินใจทางนโยบายร่วมกันอย่างมีขั้นตอนและกระบวนการ รวมทั้งมีสภาพบรรยากาศของการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่การพูดคุย ไตร่ตรอง และเรียนรู้ร่วมกัน ทำให้เกิดประชาธิปไตยในอีกแบบหนึ่งคือ ประชาธิปไตยแบบไตร่ตรองร่วมกันหรือ

ประชาธิปไตยแบบปรึกษาหารือ ที่เน้นการเมืองในระดับที่เหมาะสมและการเปิดพื้นที่ทางการเมือง เพื่อแลกเปลี่ยนพูดคุยและไตร่ตรองร่วมกัน” (Chuengsatiansup, 2013, pp. 39 – 40)

ทั้งนี้ สามารถสรุปขั้นตอนของกระบวนการนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัย ราชภัฏพิบูลสงคราม ได้ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แบบกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผลสรุปการประยุกต์ใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว

ผลที่ได้จากกระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว ของมหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม ได้นำไปสู่การพัฒนานโยบายภายใต้แผนแม่บทการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม (พ.ศ.2557-2560) โดยมีแนวนโยบาย ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว (2557 – 2560) ดังนี้

ตารางที่ 2 นโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว (2557-2560)

นโยบาย (Policy)	ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues)	กลยุทธ์ (Strategies)
1. ส่งเสริม สร้าง ปลุกจิตสำนึก และพัฒนาจิตใจที่ตั้งมั่นของบุคลากรและนักศึกษาในมหาวิทยาลัยทุกภาคส่วนผ่านการสร้างภูมิคุ้มกันร่วมกันในการมี ความรัก ความสามัคคีและมีส่วนร่วมในการคิด ร่วมทำและขับเคลื่อนนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวอย่างเข้มแข็งต่อเนื่อง ควบคู่ไปกับการสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นภายใต้ระบบดูแลพิทักษ์กัน โดยการมีกิจกรรม หลักสูตรการศึกษา การบริการวิชาการและการวิจัยที่เน้นเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน การอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม ที่สร้างจิตสำนึกความตระหนักรู้ในสถานการณ์และการรณรงค์อย่างเข้มแข็งจริงจัง	1. การพัฒนาศักยภาพและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของบุคลากร อาจารย์ นักศึกษา ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสีย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวให้มีจิตสำนึก และความร่วมมือในการขับเคลื่อนนโยบายร่วมกัน	1.1 ให้ความรู้และสื่อสารให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวผ่านเว็บไซต์ (Website) สื่อต่างๆ และกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วม สร้างความตระหนักและจิตสำนึก ทั้งในระดับองค์กรย่อย ระดับมหาวิทยาลัย และในระดับของผู้นับถือเกี่ยวข้องกับมหาวิทยาลัย เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 1.2 สร้างองค์กรของนักศึกษา ผู้นำนักศึกษาและผู้นำบุคลากรของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เป็นต้นแบบที่ดีขององค์กร รวมถึงศิษย์เก่าต้นแบบของมหาวิทยาลัย 1.3 พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการสร้างกิจกรรมให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว 1.4 จัดให้มีหลักสูตรการศึกษา การบริการวิชาการ ทุนสนับสนุนวิจัยเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการตีพิมพ์และเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน
2. การพัฒนา ปรับปรุงโครงสร้างทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย ทั้งในส่วนของอาคารเรียนและนอกอาคารเรียนการพัฒนา ระบบพลังงานระบบสาธารณูปโภค การใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า ลดภาวะโลกร้อนและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตลอดจนการสร้างพื้นที่สีเขียวทัศนียภาพที่ดีและส่งเสริมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในมหาวิทยาลัยอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาให้มหาวิทยาลัยเกิดการพึ่งพาตนเองและเป็นที่พักพิงให้แก่ชุมชนท้องถิ่น เช่น การพัฒนาระบบการจัดการขยะ ธนาคารขยะการมีระบบพลังงานทดแทนและพลังงานหมุนเวียนการจัดการจัดซื้อสีเขียว รูปแบบการจัดซื้อสีเขียวมาตรฐานชาติจัดระบบจัดการน้ำดีและน้ำเสียภายในมหาวิทยาลัยและนโยบายที่ส่งเสริมการลดใช้พลังงานและการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	2. พัฒนาด้านระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม พลังงาน พื้นที่ ภูมิทัศน์ ระบบสาธารณูปโภค ระบบคมนาคม ระบบบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมที่ช่วยลดภาวะโลกร้อนและมลภาวะต่างๆ ภายในมหาวิทยาลัย และ มีเทคโนโลยีที่ตอบสนองต่อการขับเคลื่อนนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว	2.1 พัฒนา ปรับปรุง ทบวงและบังคับใช้ กฎระเบียบ ข้อบังคับ มาตรการของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับ ด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคณาจารย์ในมหาวิทยาลัยอย่างทั่วถึงและต่อเนื่อง 2.2 พัฒนาระบบบริหารจัดการขยะและการกำจัดขยะที่เหมาะสมภายในมหาวิทยาลัยรวมทั้งการใช้ประโยชน์จากขยะควบคู่ไปกับการสร้างจิตสำนึกในการลด การทิ้งและคัดแยกขยะ 2.3 เพิ่มและลดการใช้กระดาษ โฟมและพลาสติกภายในมหาวิทยาลัย 2.4 พัฒนาระบบการบริหารจัดการน้ำรวมทั้ง การปรับตัวและเตรียมความพร้อมใน การรับมือกับอุทกภัย 2.5 สำรวจและจัดการสร้างแผนผังพื้นที่ทางกายภาพของมหาวิทยาลัย ทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนทะเลสาบ ส่วนวังจันทน์ และส่วนสนามบิน 2.6 บริหารจัดการสภาพแวดล้อมและพื้นที่สีเขียวภายในมหาวิทยาลัยทั้ง 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนทะเลสาบ ส่วนวังจันทน์ และส่วนสนามบิน ให้มีสิ่งแวดล้อม ภูมิทัศน์ที่ดีและมีสัดส่วนที่เหมาะสมกับ

นโยบาย (Policy)	ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issues)	กลยุทธ์ (Strategies)
		พื้นที่และสถานที่ตั้งของมหาวิทยาลัย อาคาร สิ่งปลูกสร้าง ให้มีความเหมาะสมกับสัดส่วนของนักศึกษาอาจารย์และบุคลากรภายในมหาวิทยาลัย 2.7 ปรับปรุง ซ่อมแซม อาคาร สิ่งปลูกสร้างและวัสดุอุปกรณ์ทั้งภายในและภายนอกอาคารให้มีประสิทธิภาพ ลดการใช้พลังงานและลดการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อตอบสนองต่อการเป็นมหาวิทยาลัยสีเขียว 2.8 ส่งเสริมการใช้พลังงานทดแทน และการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2.9 จัดระบบคมนาคมขนส่งให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการออกแบบที่จำกัด หรือ ลดจำนวนพื้นที่จอดรถในมหาวิทยาลัย การจำกัดจำนวนของพาหนะรถยนต์และรถจักรยานยนต์ภายในมหาวิทยาลัยและ การจัดให้มีรถไฟฟ้าหรือรถรางของมหาวิทยาลัยที่ให้บริการในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนนักศึกษาและบุคลากรในมหาวิทยาลัย 2.10 จัดระบบเส้นทางเดินเท้าและจักรยานภายในมหาวิทยาลัยและส่งเสริมให้มีการใช้รถจักรยานภายในมหาวิทยาลัยมากขึ้น 2.11 ปรับปรุงระบบเทคโนโลยีด้านการเรียนการสอนให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีประสิทธิภาพและประหยัด 2.12 สร้างแหล่งเรียนรู้ทางธรรมชาติและระบบนิเวศที่สอดคล้องกับบริบทสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย 2.13 จัดให้มีพื้นที่สูบบุหรี่ภายในมหาวิทยาลัยอย่างเหมาะสม และห้ามมีการสูบบุหรี่นอกเหนือจากพื้นที่ที่จัดไว้
3. การสร้างเครือข่ายของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์กรและพัฒนาสร้างผู้นำด้านศักยภาพของคนในองค์กร ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจในการขับเคลื่อนนโยบายฯ และการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องจากระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาอย่างยั่งยืน	3. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างบุคลากร อาจารย์ และนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัย รวมทั้งชุมชนท้องถิ่น และ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทุกระดับภายนอกมหาวิทยาลัยในนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว	3.1 สร้างเครือข่ายและกิจกรรมความร่วมมือระหว่างบุคลากร อาจารย์ และนักศึกษาภายในมหาวิทยาลัยในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว 3.2 การทำข้อตกลงความร่วมมือกันในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว โดยเชื่อมโยงระหว่างมหาวิทยาลัยกับท้องถิ่นและ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน 3.3 การจัดกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์เพื่อขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว 3.4 พัฒนางานวิจัย และการบริการวิชาการที่ตอบสนองต่อนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัย สีเขียวโดยเน้นการมีส่วนร่วมระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

ที่มา : Pibulsongkram Rajabhat University (2014)

นโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ต่างๆ ภายใต้แผนแม่บทการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว (2557 - 2560) ที่ได้จากระบวนการมีส่วนร่วมได้ถ่ายทอดสู่การปฏิบัติในรูปแบบของโครงการภายใต้บ ยุทธศาสตร์ของมหาวิทยาลัย คือ โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว และมีการดำเนินการส่งมอบแผน พัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวที่ได้จากกระบวนการ มีส่วนร่วมให้แก่สภามหาวิทยาลัย เพื่อนำไปพิจารณา กำหนดเป็นนโยบายและขับเคลื่อนนโยบายสู่รูปธรรมต่อไป

ดังนั้น การประยุกต์และปรับใช้กระบวนการของนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม จึงก่อให้เกิด ผล คือ การพัฒนานโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียวที่ได้มาจากระบวนการทางสังคมที่ ทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้รู้จักกัน ได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันและแสดงความคิดเห็นอย่าง หลากหลายและกว้างขวาง บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของคนทุกระดับทุกฝ่ายรวมทั้งบุคลากร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ผู้ปฏิบัติงาน นักศึกษาในมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ชุมชนและตลอดจนหน่วยงานทั้ง ภาครัฐ ราชการและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเป็นชุมชนเดียวกัน และความเป็นเจ้าของนโยบาย ร่วมกันโดยผ่านการจัดกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ดังที่ได้นำเสนอในภาพกระบวนการ จน สามารถนำมาสู่การสร้างข้อเสนอเชิงนโยบาย การกำหนดนโยบายร่วมกัน เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ หรือฝ่ายบริหารนำไปพิจารณากำหนดเป็นนโยบายและขับเคลื่อนต่อไป เพื่อการพัฒนาและปรับปรุง สภาพปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้น

กระบวนการดังกล่าวนี้จึงมีความแตกต่างกับการกำหนดนโยบายโดยทั่วไปที่มาจากการ กำหนดนโยบาย โดยฝ่ายบริหารหรือผู้มีอำนาจ (Up – Bottom) หรือกลุ่มคณะบุคคลเพราะเป็นการนำ เอาเจตนารมณ์ ความคิดเห็นและ ความต้องการของคน องค์กรและสังคมมาพัฒนาเป็นนโยบายและ ผลักดันนโยบายนี้สู่ระดับบนหรือฝ่ายบริหารที่เคยเป็น ผู้กำหนดนโยบายแต่เพียงฝ่ายเดียว กระบวนการ นโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมจึงเป็นการขับเคลื่อนของพลังร่วมกัน จากล่างขึ้นบน (Bottom – Up Policy Model) โดยปัจจัยหลักสำคัญที่จะทำให้การปรับใช้กระบวนการนโยบายสาธารณะแบบมีส่วน ร่วมประสบความสำเร็จ คือ การมีกลไก กระบวนการและทิศทางที่ชัดเจน การเปิดพื้นที่ทางสังคมให้เกิด กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติ (Interactive learning through action) และแสดง ความคิดเห็นร่วมกัน การสื่อสารประชาสัมพันธ์ข้อมูลและการสร้างแนวทางการพัฒนาความสัมพันธ์และ เครือข่ายเชิงนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องและสำคัญต่อกันเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนนโยบายร่วมกันอย่างมี ประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตามอุปสรรคสำคัญของการดำเนินนโยบายแบบมีส่วนร่วมนั้น คือ ความไม่เข้าใจ ความไม่สนใจและความเบื่อบ่อยที่จะเข้าร่วมกระบวนการอย่างต่อเนื่องหรือการปฏิเสธที่จะดำเนินการตามในสิ่งที่ได้แสดงความคิดเห็นร่วมกันอย่างจริงจังของผู้เข้าร่วม การสนับสนุนและให้ความร่วมมือจากฝ่ายบริหาร รวมทั้งการเปิดใจรับฟังความคิดเห็น ที่ต่างหรือขัดแย้งกับตนเองทั้งของผู้เข้าร่วม กระบวนการและผู้จัดกระบวนการ

ดังนั้น ข้อเสนอแนะที่ได้จากการดำเนินนโยบายแบบมีส่วนร่วมมหาวิทยาลัยสีเขียว จากกรณี ของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม คือ

1. การกำหนดนโยบายต้องมีการมองภาพของปัญหาและผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมในปัจจุบัน และอนาคตที่อาจเกิดขึ้นภายใต้สถานะของการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ตลอดจนมีการศึกษาถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจนจาก การพัฒนาและการดำเนินกิจกรรมทุกอย่างของมหาวิทยาลัย

2. ต้องมีการผลักดันกระบวนการนโยบายจากทุกระดับไปพร้อมๆ กัน (ผู้บริหาร นักศึกษา/

อาจารย์/เจ้าหน้าที่/ทุกคนในมหาวิทยาลัย) รวมถึงชุมชนท้องถิ่นใกล้เคียง ที่ต้องตระหนักและรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกัน

3. ควรมีการสร้างกลุ่มผู้รับผิดชอบหรือหน่วยงานหลักที่มีบทบาทหน้าที่ชัดเจนในการดำเนินโครงการ ตลอดจนงบประมาณสนับสนุนการดำเนินโครงการในเชิงรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง

4. การพัฒนาทุนมนุษย์ (Human Capital) ภายในองค์กรที่สามารถนำความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ที่มีอยู่ในทรัพยากรมนุษย์หลากหลายด้านมาพัฒนาและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน

5. ควรมีการสร้างและพัฒนาระบบการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อมพื้นฐานควบคู่ไปกับการรณรงค์สร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม การพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียวจึงจะสามารถเกิดพลังในการขับเคลื่อนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- [AASHE] Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education. (2011). *AASHE Mission, Vision and Goals*. Retrieved September 8, 2014, from <http://www.aashe.org/about/aashe-mission-vision-goals>
- [AASHE] Association for the Advancement of Sustainability in Higher Education. (2013). *Higher Education Sustainability Review*. Retrieved May 5, 2014, from <http://www.aashe.org/publications/sustainability-review>
- Boon-ake, K., Kaewngao, S. & Wachirawongsakorn, P. (2011). Current Situation on Solid Waste Management in Pibulsongkarm Rajabhat University [In Thai]. *Rajabhat Journal of Science, Humanities & Social Science*, 12(2), 74 – 90.
- Buakaw, T. & Bejrananda, M. (2012). Policy and Strategy Formation Towards 'Green University': a Case of Thaksin University, Phatthalung Campus [In Thai]. *Journal of The Faculty of Architecture King Mongkuts Institute of Technology Ladkrabang*, 14(14), 40 – 55.
- Chimjan, O., Sangyoka, S., Wachirawongsakorn, P. & Srithawirat, T. (2013). *Current learning for step forward to the future of Pibulsongkram Rajabhat University [In Thai: เรียนรู้ปัจจุบันเพื่อก้าวไปสู่อนาคตของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม]*. Academic document of Environmental Science department, Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University.
- Chimjan, O. (2013a). *Report study in the suitability of the water supply system of Pibulsongkram Rajabhat University (Thale Kaew Campus) [In Thai: รายงานการศึกษาความเหมาะสมของระบบผลิตน้ำประปาของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (ส่วนทะเลแก้ว)]*. Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University.
- Chimjan, O. (2013b). *Report study in Assessment of Wastewater Management of Pibulsongkram Rajabhat University (Phase 1) [In Thai: รายงานการประเมินศักยภาพในการจัดการน้ำเสียของมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ระยะที่ 1]*. Faculty of Science and Technology, Pibulsongkram Rajabhat University.
- Chuengsatiansup, K. (2013). *Health Assembly: Philosophy and Psychology [In Thai: สมัชชาสุขภาพปรัชญา แนวคิดและจิตวิทยา]*. Bangkok: National Health Commission Office of Thailand.
- Khongouan, W. & Sitachitta, P. (2010). The management of Green Area in Educational Institutions in accordance with the Action Policy of Green Area Management in Sustainable City [In Thai].

- Academic Journal of Architecture, Chulalongkorn university*, 59, 141 – 150.
- Khongouan, W. & Sitachitta, P. (2011). Managing green Area in educational institutions: A Case Study in Thammasat University Rangsit Center [In Thai]. *Journal of The Faculty of Architecture King Mongkuts Institute of Technology Ladkrabang*, 13(13), 74 – 87.
- Mahidol University. (2014). *Mahidol University has been ranked 1st in Thailand and 31st worldwide by UI Green Metric World Universities Ranking 2013* [In Thai]. Retrieved September 8, 2557, from http://www.mahidol.ac.th/th/latest_news57/UI_Green.html
- National Health Commission Office of Thailand. (2012). *Assembly process, mechanism, and guide-lines process* [In Thai : กระบวนการสมัชชา กสไกและแนวทางการจัดกระบวนการ]. Bangkok: National Health Commission Office of Thailand.
- Pibulsongkram Rajabhat University. (2010). *Announcement of Pibulsongkram Rajabhat University on Energy Conservation Policy issued on January, 29, 2010* [In Thai: ประกาศมหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม เรื่องนโยบายอนุรักษ์พลังงาน ลงวันที่ 29 มกราคม 2553]. Pibulsongkram Rajabhat University.
- Pibulsongkram Rajabhat University. (2013). *Learning Conclusion of Green University participatory public policy development committee meeting on 21 October, 2013* [In Thai: สรุปบทเรียนการประชุมคณะกรรมการพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม มหาวิทยาลัยสีเขียว]. Pibulsongkram Rajabhat University.
- Pibulsongkram Rajabhat University. (2014). *Master Plan of Green University Development of Pibulsongkram Rajabhat University (2014-2020)* [In Thai: แผนแม่บทการพัฒนามหาวิทยาลัยสีเขียว มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม (2557-2560)]. Pibulsongkram Rajabhat University.
- Pibulsongkram Rajabhat University, Division of Central administration (2012). *Energy system management 2012 Annual Report* [In Thai: รายงานการจัดการพลังงาน ประจำปีงบประมาณ 2555]. Pibulsongkram Rajabhat University.
- Pibulsongkram Rajabhat University, Education Service Division. (2013). *Student Statistic of semester 2/2013 categorized by faculty, program and sex* [In Thai]. Retrieved May 5, 2014, from <http://www.reg.psu.ac.th/free.html>
- Phitsanulok Hotnews. (2013). Local urgent discuss to solving no waste dumping area [In Thai: ท้องถิ่นถกด่วนแก้ปัญหาไม่มีที่ทิ้งขยะ]. Retrieved May 5, 2014, from <http://www.phitsanulokhotnews.com/2013/09/10/42819>.
- QS Worldwide university rankings. (2012). *Green Universities*. Retrieved May 5, 2014, from <http://www.topuniversities.com/student-info/choosing-university/green-universities>
- Thamrongthanyawong, S. (2001). *Public Policy: Concepts Analysis and Processes* [In Thai: นโยบายสาธารณะ: แนวคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ]. Bangkok: National Institute of Development Administration.
- UI GreenMetric World University Ranking. (2013). *Criteria & Indicator*. Retrieved June 21, 2014, from <http://greenmetric.ui.ac.id/page/criteria>
- Wasi, P. (2009). *Public Policy Process* [In Thai: กระบวนการนโยบายสาธารณะ]. Bangkok: Beyond Publishing.